

ביאורים

התורה מדגישה שארץ ישראל היא זבת חלב ודבש. אם הערך העיקרי של ארץ ישראל הוא המעלה הרוחנית שבה, למה זה חשוב שהפירות שלה יהיו מתוקים?

ארץ ישראל מלמדת אותנו על היחס שצריך להיות בין עם ישראל לבין הטבע. שפע גשמי עלול להיות מסוכן עבור מי שעמוד השדרה הרוחני שלו אינו יציב. אוכל טעים והרבה כסף עלולים להסיט אותו מדרך הישר ולגרום לו להתנהג בצורה שאינה מוסרית. בנוסף, הם יכולים לגרום לו לניווט ושקיעה בשגרה, מהסיבה שאין שום מצוקה ומחסור שמעוררים אותו לעסוק בעבודה רוחנית.

הקדושה והרצון אצל עם ישראל לעבוד את ה' מובנים עמוק בתוכו. זו המטרה שלשמה הוא נמצא כאן בעולם, והוא אינו יכול לזנוח אותה. לעם כזה, מנה גדושה של גשמיות לא תגרום נזק, אלא אדרבה, תרחיב את דעתו. הוא יוכל להתפעל מהיופי של עולם הטבע ולהתענג על המתיקות שלו, ובהתאמה יפתחו גם האפיקים הרוחניים שלו. הוא לא יחוש איום וסתירה בין קיום המצוות לבין המציאות בעולם עמוס בחומריות, אלא יחיה איתם בהרמוניה. החיים שלו יזרמו בטבעיות בלי צורך להתנזר ממנעמי העולם, כך שכל כוחות החיים שלו משוחררים ולא מכווצים. השפע הגשמי שארץ ישראל התברכה בו מלמד על הגודל הרוחני של העם שיזכה בארץ הזו, ולכן חשוב כל כך להדגיש אותו.

זה נכון שהיו תקופות במהלך ההיסטוריה, שבו עם ישראל השתעבד לרווחה חומרית ושקע בתאוות, אבל זו היתה מעידה זמנית שאינה מצביעה על חוסר התאמה. יש זמנים של חולשה, אבל כשנלמד להתגבר ולהתמודד מול הפיתויים - נוכל להתחבר אל הטבע המלבב של ארץ ישראל, ויחד איתו לעבוד את ה' בשמחה וברוח לב.

הרחבות

• תורת הרחבת הכוחות

אָבֵל עִם נִעְלָה וְגוֹי קְדוֹשׁ רָאִי הוא שִׁיחִיהָ חַיִּים שֶׁל הַרְחַבַת הַדַּעַת. הרב קוק מחדש כאן שהמצב הבריאי של עם ישראל הוא בנתינת דרור לכוחותיו ולא בצמצומם.

בתהלים נאמר "הרחב פיך ואמלאהו" [פא, יא] ומבאר רש"י: "הרחב פיך: לשאול ממני כל תאוות לבך. ואמלאהו: ככל אשר תשאל - אמלא" אם כן, אפילו תאוותיו של האדם הינם דבר חיובי שניתן לקשרו בעבודת ה'. הדרכה בנושא זה ניתן למצוא בדברי הרב קוק: "והנה זה ישכיל כל אדם שהרחבת הרגשות הסוערים בלבב האדם אל הענינים החומריים וכל השייך להם, אין טוב לאדם כי אם כשיהיו מודרכים על פי משפט דעת התורה הנותנת צדק בכל ארחותיה ומדרכת את האדם בדרך טובה וישרה. אמנם, בהעזב נפש האדם לשאיפותיה הטבעיות החומריות וכל התלוי בהן בלא מסורת התורה, הלא יפול בנופלים וידרך דרך אבדון ומוות". [עין איה שבת א, ז]. כלומר: היחס החיובי אל החומריות צריך להיות מודרך על פי התורה. אולם כאן מתעוררת השאלה: מדוע התורה מחשיבה בכלל את רצונותיו של האדם? הרב קוק מבאר: "עיקר תכלית מציאות עולם הזה הוא בשביל הבחירה כדי שיהיו אנשים בעלי בחירה עושים רצון השם יתברך והטוב בעיניו בבחירתם" [מדבר שור עמ' קמה].

עלינו להרחיב את הדעת ולהיות עובדי ה' בכל הכוחות כולם.

שאלות לדין

במה שונה היחס המתואר בפסקה מהיחס הסטנדרטי לעיסוק במותרות החומר? מדוע מצווה לענג את הגוף ברגל?

לרפואת עדי בת הדס הי"ו

"כֹּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ. כִּדִּי שִׁתְּתֶנּוּ טַעַם בִּפְרוֹת" (מעשר שני ה, ג) - יְחִשׁוּ בְרַכַת אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ לְהִבְטִיחַת הָאֲבוֹת הוּא מִכּוֹן מְאֹד, כִּי לְעַם שְׁפֵלֹ אין צְרִיךְ הִרְחַבַת הַחַיִּים וְעוֹד תִּזְיֵק לוֹ בְּרַכַת הַטֶּבַע הִיתְרָה וְהִגְדוּשָׁה, שִׁתְּתֶנּוּהוּ לְנוֹם בְּחִיק הַעֲצָלוּת בְּאֲשֶׁר אֵין לוֹ מְעוֹרָר הַכְּרַחֵי, אוֹ שִׁתּוֹצִיאוֹהוּ לְתִרְבוֹת רָעָה.

אָבֵל עִם נִעְלָה וְגוֹי קְדוֹשׁ רָאִי הוא שִׁיחִיהָ חַיִּים שֶׁל הִרְחַבַת הַדַּעַת, לא על הִלָּחֵם לְבַדּוֹ כִּי אִם עַל כָּל בְּרַכַת ד', חַיִּי הַתַּעֲנוּג הַנִּלְקַח לְתַעֲנוּדָתוֹ רֹמְמוֹת הַנֶּפֶשׁ, הוּא מְרוֹמֵם גּוֹי, עַל כֵּן לְאוֹת עַל מִצַּב יִשְׂרָאֵל הָרֵם שֶׁלְסוּף כָּל סוּףֹ יִגִּיעוּ אֵלָיו, בָּאָה הַהִבְטָחָה כִּי אֶרֶץ תִּהְיֶה בְרוּכָה אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ.

וּבִזְאת נִתְבַּשְׂרוּ הָאֲבוֹת שִׁיחֵיהֶם בְּנֵיהֶם אֲנָשִׁים רַמִּי מַעְלָה, שֶׁבְרַכַת ד' הִרוּחִינִית תִּתְגַּבֵּר בָּהֶם עַל יְדֵי חַיִּי הַשְּׁלֹוֹה וְהַעֲדוֹן. אֵף עַל פִּי שֶׁבְּאֲשַׁמַּת הַדּוֹרוֹת שֶׁהֲרַעוּ בְּחִירְתָּם נִתְקַיֵּם בְּעוֹנֵינוּ "וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשֵׁן וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אַחֲרֵיהֶם" (דברים לא, ט), מְכַל מְקוֹם זֹאת הִיא מִחֻלָּה עוֹבְרָת, וְיִתְעַפֵּל הָרַע עַל יְדֵי צְרוּף הַגְּלִיּוֹת וְכֹר הַצְּרוֹת שֶׁעֲבְרוּ עֲלֵינוּ, אָבֵל הַגּוֹי שֶׁנּוֹצֵר לְגִדּוּלוֹת יִשָּׂאָר עַל אֶפְיוֹ, לְהִיּוֹת מְלֵא זֵיו הַחַיִּים, וְעַם הַנוֹצֵר לְחֻכְמָה וְדַעַת, וְלִהְפִיץ אוֹרָה וּבִינָה רַבָּה בְּעוֹלָם, אֵי אֶפְשָׁר לוֹ שִׁיחִיהָ חַיִּים שֶׁל צְמִצּוּם בְּאֵין דְּבַר הַמְּרַחֵב דַּעַתוֹ, וְכֵן זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ הִיא גְזֵרָה לְהַקְיִשׁוֹ עַל יְתֵר נַעַם הַחַיִּים כְּפִי הַדְּרוֹשׁ לְנֶפֶשׁ גְּדוּלָה שֶׁל עַם גְּדוֹל דַּעוֹת, וּפְנֹנָה רַק לְמַעְלָה, וְכֵן אָמְרוּ חַז"ל "מִתִּיקָהּ, מְרַגְלָת אֶת הַלְּשׁוֹן לְתוֹרָה" (ירושלמי תענית פ"ד, הלכה ה).

עַל כֵּן יְסוֹד אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ שֶׁנִּשְׁבַּעַת לְאַבוֹתֵינוּ אֵינוֹ מְצִיץ אֶת הַרְבּוֹי הַכְּמוּתִי שֶׁל הַעֲשָׂר הַחֲמִרִי, שֶׁעֲדִין אֵין בוֹ מִפְרָשׁ הִיתְרוֹן שֶׁל הָעַם הַצְּרִיף לְבִרְכָה זוֹ, כִּי אִם הִיתְרוֹן הָאֵיכוּתִי, שִׁתְּתֶנּוּ טַעַם בִּפְרוֹת, כְּלוֹמֵר טַעַם נָאָה וְעֵרֵב, מְעַדֵּן אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמְשַׁמְחָה. זֶהוּ דְבַר גְּדוֹל וְעִקְרִי בְּעַם אֲשֶׁר פְּנִיתוֹ הִיּוֹתֵר אֲדִיָּרָה הִיא שְׁלֵמוֹתוֹ הִרוּחִינִית, הַשְּׁפֵל וְיָדוּעַ אֶת ד', שִׁזְזָת הִיתָה מְגַמֵּת שְׁבוּעַת ד' לְאַבוֹת.

(עולת ראה א עמ' רפח)

יְחִשׁ וְכוּ' - ישנו קשר בין העובדה שה' הבטיח את הארץ לאבות ולזרעם לבין העובדה שהארץ היא משובחת בריבוי חלב ודבש. **שְׁפֵל** - מבחינה מוסרית ורוחנית. **לְתִרְבוֹת רָעָה** - של שקיעה בחומר ובתאוות. **לְתַעֲנוּדָת** - למען, לצורך. **רֹמְמוֹת הַנֶּפֶשׁ** - העונג יכול "להרחיב דעתו של אדם" ולהביאו לרגשות עדינים ואציליים. **מְרוֹמֵם גּוֹי** - יכול להביא להתרוממות לאומית רוחנית. **שֶׁלְסוּף כָּל סוּף** - לעתיד לבוא. **צְרוּף הַגְּלִיּוֹת** - הגלות מזככת את ישראל כאש המצרפת את הזהב מטיגיו. **גְזֵרָה לְהַקְיִשׁ** - ניתן להשליך וללמוד ממנו דברים נוספים. **מִתִּיקָה** - מאכל טעים. **הַרְבּוֹי הַכְּמוּתִי** - בכמות השפע של ברכת הארץ.